

Kråkefugler i Buskerud

Steinar Stueflotten, Damenga 19, 3032 Drammen, e-post: steinarstue@c2i.net

Kråkefuglene omfatter ni arter både i Buskerud og Norge. Blant disse et par av våre vanligste og mest utbredte arter som skjære og kråke, men også mer fåtallige og sjeldne arter som nøttekråke, kornkråke og svartkråke. De fleste artene i kråkefamilien er stasjonære arter som oppholder seg i de samme områdene hele året, mens andre forekommer hyppigst på trekket vår og høst slik som kornkråka og til dels kaia. Kråkefuglene, spesielt ravn, kråke og skjære, er ansett for å være blant våre mest intelligente fuglearter. Denne beskrivelsen er basert på kunnskapen som LRSK for tiden har om disse artenes forekomst i Buskerud.

Nøtteskrike *Garrulus glandarius*

Nøtteskrika har en vid trans-palearktisk og orientalsk utbredelse med mange underarter innen hekkeområdet som strekker seg fra Europa i vest, gjennom Russland og Sibir til Japan og Kina i øst. I Norge er nøtteskrika en relativt vanlig art i skogtraktene på Sørlandet, Østlandet, Nordvestlandet og i Trøndelag. Nøtteskrika regnes som en stasjonær standfugl, men enkelte år kan det forekomme invasjon.

Nøtteskrike i Øvre Eiker. Vår mest fargerike kråkefugl. Foto: Tommy Solberg.

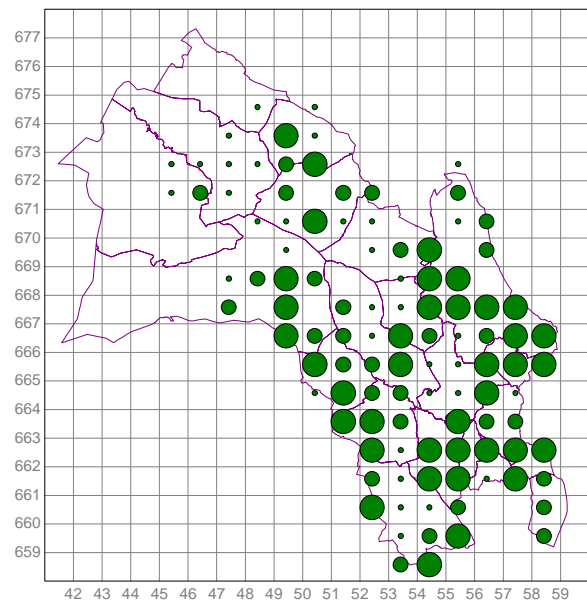
Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig, men spredt og ikke særlig tallrik hekkefugl i skogtraktene over hele fylket. Nøtteskrika hekker fortrinnsvis i barskog og blandingskog, og går sjelden høyere opp mot fjellet enn grana. I hekketida er nøtteskrika ganske sky og forsiktig og dermed lett å overse. Ellers i året er den mer eksponert og lettere å observere. Nøtteskrika er kjent for å hamstre eikenøtter, men i Buskerud forekommer dette bare i begrenset grad i de sørlige delene av fylket. Arten kan ellers hamstre både korn, frø og bær for vinteren.

Bestand: Nøtteskrika har hatt en positiv bestandsutvikling og økt sin utbredelse i Norge de siste 50 årene. Dette gjelder trolig også for Buskerud. Basert på en antatt bestandstetthet på 0,5-1 par/km², kan vi anslå en hekkebestand på 2 000 – 6 000 par i fylket.

Reiret plasseres normalt på en grein inntil stammen på ei gran, mer sjelden i andre treslag, og er derfor vanskelig å finne. Eggleggingen skjer normalt ikke før i slutten av april – begynnelsen av mai.

Nøtteskrike

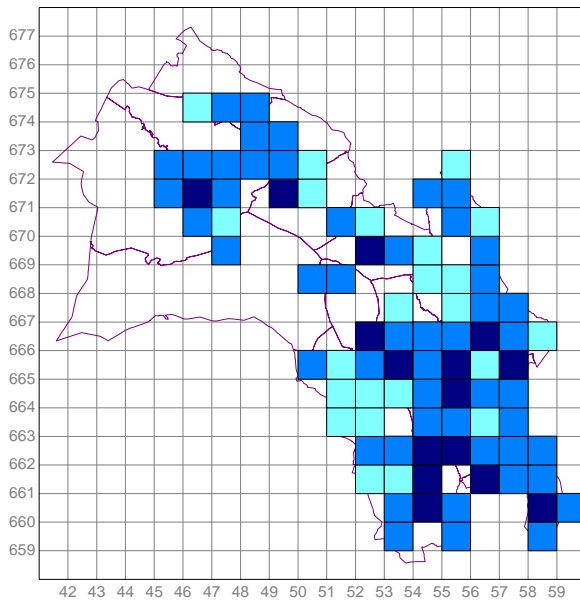

Oppdatert utbredelseskart for nøtteskrike. Prikkstørrelse iht. hekkekoder i Atlas-prosjektet.

Streif/invasjoner: Nøtteskrika er normalt en ganske stasjonær art som bare streifer litt omkring mellom faste territorier. Hvert år i september/oktober kan en se flokker på opptil 30-50 individer på lokalt næringstrekk (hamstringstrekk) mellom skogen og flere store eiketrær i kulturlandskapet i Øvre Eiker (Stueflotten 2009). Fuglene kan i noen tilfeller fly opptil 4-5 km for å hamstre eikenøttene (Haftorn 1971). Nøtteskrika er også kjent for år om annet å kunne forta store masseforflytninger eller invasjon. Slike invasjon blir trolig utløst av høy bestandstetthet eller store endringer i miljøet i artens hekkeområder lenger øst i Nord-Europa. Slike høstinvasjoner er ikke kjent fra Buskerud i seinere år. I Norge fant den siste store høstinvasjonen sted så langt tilbake som i 1977 (Gjershaug m.fl. 1994). I april 1986 ble det

derimot observert et stort returtrekk mot nord av nøtteskriker gjennom Øvre Eiker. I dagene 16.-27.4.1986 trakk det i følge Anders Hals, daglig mellom 100-150 nøtteskriker mot nord forbi Fiskumvannet. Trekket fortsatt et stykke inn i mai, men da i langt mindre omfang. Vi har ellers få konkrete beviser på at nøtteskriker har streifet over lange avstander i Buskerud, men en nøtteskrike som var ringmerket på Hals i Øvre Eiker, ble året etter skutt i Trysil (A.Hals).

Nøtteskrike (vinter)

Oppdatert vinterutbredelse for nøtteskrike. Mørkeblå ruter ≥ 6 ind, mellomblå ruter 2-5 ind, lyseblå ruter 1 ind som i VinterAtlas.

Vinter. Siden nøtteskrika er en stasjonær standfugl, er det liten forskjell på artens utbredelse i hekketiden og om vinteren. At kartet tilsynelatende viser en tynnere bestand i midt fylket om vinteren, skyldes primært dårligere dekning i disse områdene vintertid. Nøtteskrika blir ofte sett på åtsler om vinteren, og er forholdsvis regelmessig å se på foringsplasser.

Lavskrike *Perisoreus infaustus*

Lavskrika har en nordlig palearktisk utbredelse som strekker seg fra Fennoskandia i vest gjennom Russland og Sibir til Sakhalin og Mongolia i øst. Lavskrika er en fullstendig stasjonær barskogsart som i Norge hekker i barskogsområdene øst for Langfjella i Sør-Norge, fra indre Telemark nord til Trøndelag og videre mer spredt nordover til det andre hovedutbredelsesområdet for arten i barskogsområdene i Øst-Finnmark. Den norske hekkebestanden er grovt anslått til 10 000 - 50 000 par.

Lavskrike i Hol 8.8.2009. Foto: Jostein Myre

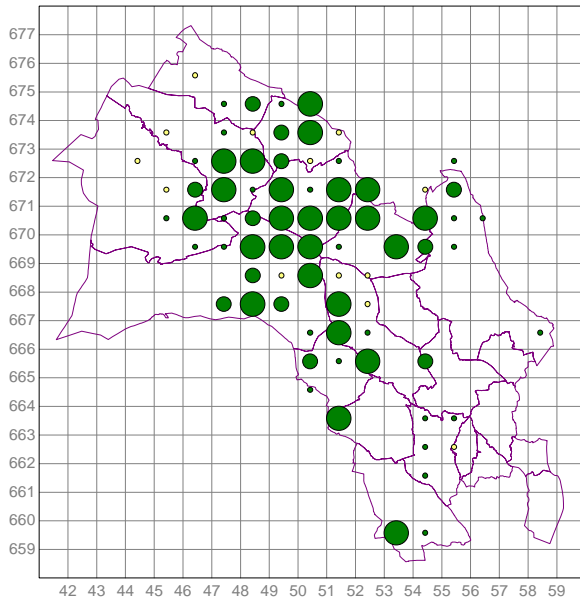
Forekomst i Buskerud

Status: Lavskrika hekker spredt i barskogsområdene i midtre og nordlige deler av fylket. Arten hekker både i furu- og granskog, noen steder også i blandingskog. Lavskrika er fjellskogens fugl som foretrekker høyereliggende barskoger, der den kan hekke helt opp mot tregrensa. Artens fullstendig stasjonære forekomst i disse områdene er betinget av at den hamstrer næring over snønivået for å klare seg gjennom vinteren. Områder med relativt kaldt og tørt klima synes i den forbindelse å være en fordel for konservering av mange ulike næringsemner som f.eks. bær, sopp, insekter og snegler. Som andre kråkefugler sier den heller ikke nei til fugleegg og fugleunger. Lavskrika er alltid en stillfarende fugl, men er også kjent for å være ganske tillitsfull og nyssgjerrig. Den oppsøker ofte foringsplasser ved koier og hytter i territoriet sitt.

Lavskrike i Ål 8.3.2010. Foto: Per Furuseth.

Lavskrike

Oppdatert utbredelseskart for lavskrike. Prikkstørrelse iht. hekketider i Atlas-prosjektet. Små gule prikker viser ruter med funn utenfor hekketida.

I kartet ovenfor har vi lagt til observasjoner som er gjort i noen supplerende ruter utenfor hekketida. Dette for bedre å vise denne stasjonære artens totale utbredelse i fylket. Selv om lavskrika er svært stasjonær, kan spesielt ungfugler streife noe rundt. Dette er trolig årsaken til at lavskriker en sjelden gang er blitt observert enkelte steder i lavlandet i nedre deler av fylket (Kongsberg og Øvre Eiker):

- 1 skinn fra Eiker datert 4.5.1878 (Naturhistorisk museum Oslo).
- Skinn av 1 juv fra 'Grubene' i Kongsberg datert 23.9.1879 (Naturhistorisk museum Oslo).
- 1 ind Stølesetra, Kongsberg i 1963 (I.Stensrud).
- 2 ind Stølesetra, Kongsberg 11.10.1975 (J.Ranke).
- 2 ind Vestbysetra, Holtefjell, Øvre Eiker april 1982 (D.Kolberg, J.T.Bollerud).
- 1 ind Kølabbonn, Øvre Eiker 23.4.1989 (K.Værnes).
- 1 ind Myrehogget, Holtefjell, Øvre Eiker 28.7.1992 (T.Bakken).
- 1 ind på Snaukollen, Øvre Eiker på begynnelsen av 1990-tallet (J.L.Hals).
- 1 ind ringmerket Ospåsen, Øvre Eiker 9.7.2000 (A.Hals).
- 1 ind på foringsplass Horne, Øvre Eiker 21.1.2001 (I.T.Steen).
- 2 ind Store Stølevann, Skrimfjella, Kongsberg 8.8.2009 (D.Skjauff).

I tillegg foreligger det et hekkefunn fra Skrimfjella i Norsk Fugleatlas (Gjershaug mfl. 1994).

Bestand: I likhet med flere andre kråkefugler hekker lavskrika tidlig. Eggleggingen skjer allerede i slutten av mars og i april. Reiret legges tett inntil stammen på ei gran eller furu, og den rugende fuglen trykker hard og er derfor svært vanskelig å oppdage. Det er vanskelig å anslå hvor mange par som hekker i Buskerud, men det dreier seg trolig om 500 - 2 000 par. I hekketida er lavskrika svært sky og forsiktig. Ellers i året opptrer arten gjerne i små familiegrupper og er da lettere å observere pga sin tillitsfulle og nysgjerrige opptreden. Det er likevel sjelden å se mer enn 5-6 ind sammen, maks 10 ind Raubrekk, Ål 3.8.2010 (K.Bøhn).

Skjære *Pica pica*

Skjæra har en vid utbredelse over store deler av den nordlige halvkule. Den fins i hele Europa med unntak av Island. Skjæras utbredelse er nær knyttet til mennesket, og arten er vanlig i hele Norge fra kysten og helt opp i de øvre fjellbygdene. Den norske bestanden er anslått til 200 000 – 500 000 par. Skjæra er en utpreget standfugl som streifer svært lite omkring. Skjæras nære naboskap til mennesker gjør at den er en art som stort sett alle kjenner, og som det også knytter seg mange historier, overtro og anekdoter til.

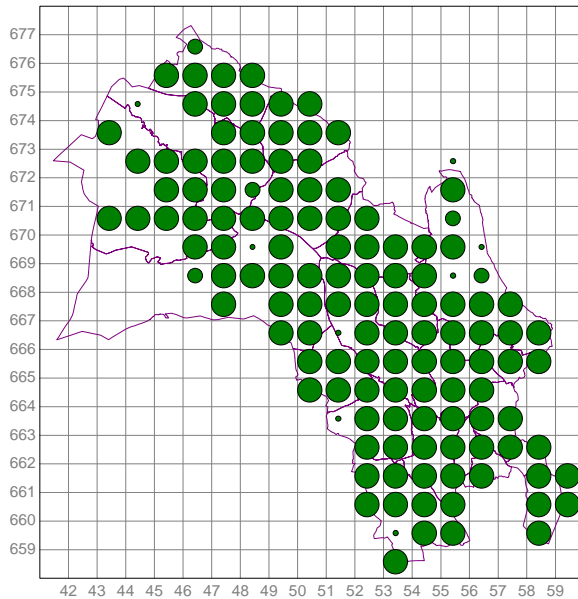

Skjære i Lier 27.9.2008. Foto: Jens Erik Nygård.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig hekkefugl i tilknytning til bosetning over hele fylket. Standfugl som holder seg i de samme områdene hele året. Arten er observert minst opp til 1020 moh ved Osestølen i Ål 12.7.1979 (P.Maurig).

Skjære

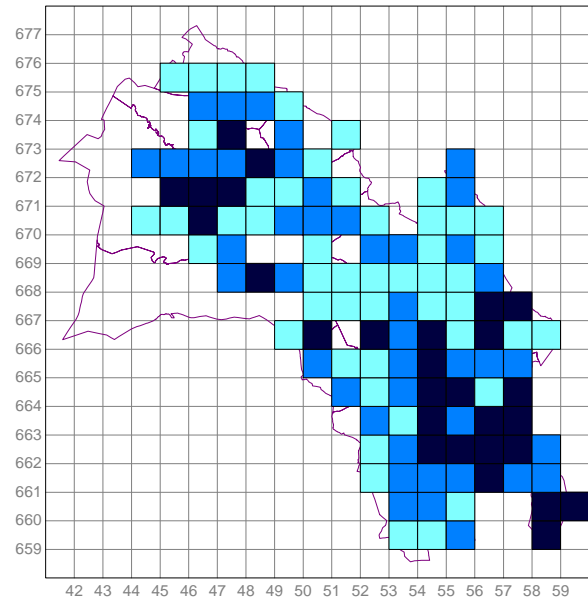

Oppdatert utbredelseskart for skjære. Prikkestørrelse iht. hekketkoder i Atlas-prosjektet.

Bestand: Skjærebstanden både i Norge og Sverige hadde en positiv utvikling på slutten av 1900-tallet. I seinere år synes bestanden å ha vært nokså stabil i Sør-Norge og trolig også i Buskerud (Husby & Stueflotten 2009). Typisk bestandstetthet i kulturlandskapet i nedre deler av fylket antas å ligge på 3-10 par/km². Dette skulle tilsi en hekkebestand på 10 000 – 20 000 par i fylket. Skjærepåret kan begynne å bygge på reiret sitt allerede tidlig på ettervinteren, selv om eggleggingen ikke skjer før ut i april en gang. Skjæra bygger iøynefallende og ofte imponerende reir med flere etasjer hvis den får være i fred. Arten er den eneste kråkefuglen som har overbygget reir med inngang på siden. Anders Hals fant en gang et skjærereir i bruk i Øvre Eiker som ikke var overbygget (pers. med. A.Hals).

Vinter. Siden skjæra er en stasjonær standfugl, er vinterutbredelsen nokså lik artens hekkeutbredelse, slik det framgår av kartene øverst på siden. Skjæra er en av de vanligste artene i vinterlandskapet, og en fast gjest på foringsplasser over hele fylket. I vinterhalvåret kan skjærer av og til samle seg i flokker på opptil 20-30 ind, maks ca.40 ind Råen, Øvre Eiker 18.-19.9.1985 (A.Hals), 40+ ind Miletjern, Nedre Eiker 16.10.1999 og 2.12.2006 (S.Stueflotten) og 40 ind Konnerud, Drammen 22.10.2001 (S.Stueflotten).

Skjære (vinter)

Oppdatert vinterutbredelse for skjære. Mørkeblå ruter ≥21 ind, mellomblå ruter 8-20 ind, lyseblå ruter 1-7 ind som i VinterAtlas.

Annet. På gården Søndre Solum i Komnes (Kongsberg) dukket det sommeren 1999 opp en avvikende skjæreunge som var beigebrun og hvit til forskjell fra de andre svarthvite ungene i kullet (Såtvedt 2009). Det samme gjentok seg året etter, og i 2001 kom det to slike flavistiske unger på vingene i det samme reiret. Disse brune skjærene ble snart lokale "kjendiser", og de ble seinere også vist på NRK TV i programmet "Ut i naturen".

Nøttekråke *Nucifraga caryocatactes*

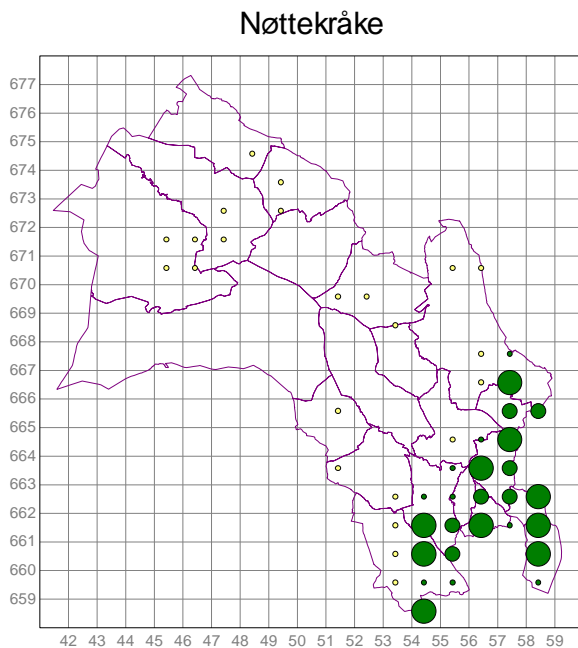
Nøttekråka hekker i den nordlige barskogsregionen, fra Skandinavia i vest gjennom Russland og Sibir til Kina og Japan i øst, samt i alpine barskogsområder lenger sør i Asia. I Norge hekker nominatunderarten *caryocatactes* (tykknebbet nøttekråke) i lavreliggende deler av Østlandet og i enkelte fjordstrøk på Vestlandet. I tillegg kan den østlige underarten sibirnøttekråke *macrorhynchus* (smalnebbet nøttekråke) enkelte år forekomme i Norge under invasjoner. Den siste store invasjonen av sibirnøttekråker i Norge fant sted høsten 1995. Den norske hekkebestanden til nominatunderarten er anslått til 100 til 1 000 par.

Forekomst i Buskerud

Status: Nøttekråka har en svært begrenset utbredelse i Buskerud. Arten hekker kun spredt i lavlandet i de nedre delen av fylket fra Kongsberg og Hurum i sør opp til Steinsfjorden i nord. Utbredelsesområdet samsvarer med Oslofeltets geologisk utstrekning i Buskerud. Dette har trolig sammenheng med at berggrunnen i dette området gir opphav til et rikt og variert skoglandskap der barskog forekommer i veksling med hasselskog. Nøttekråka er en næringsspesialist som har spesialisert seg på hasselnøtter. Underarten sibirnøttekråke derimot, har spesialisert seg på kongler fra sembrafuru.

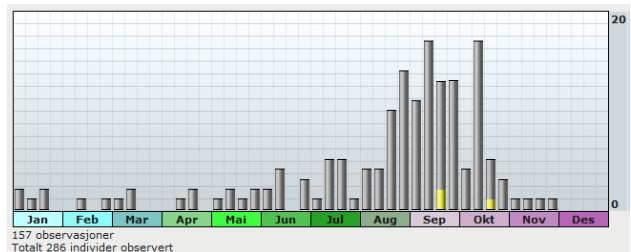

Hamstrende nøttekråke, Øvre Eiker. Foto: T.Solberg.

Oppdatert utbredelseskart for nøttekråke. Prikkstørrelse iht. hekketider i Atlas-prosjektet. Små gule prikker viser ruter med observasjoner utenfor hekketida. De fleste av disse gjelder underarten sibirnøttekråke.

Nøttekråka regnes som en stasjonær standfugl. Når arten har etablert seg i et revir, forblir den der så lenge den lever. Arten er meget sky og forsiktig og vanskelig å påvise i hekketida. Seinsommer og høst eksponerer arten seg noe mer, bl.a. når den hamstrer hasselnøtter for vinteren, og når de etter hvert selvstendige ungene sprer seg i området. Når vinteren kommer, trekker nøttekråka seg tilbake til et mer stillfarent liv i skogen igjen, og kan da på ny være vanskelig å få øye på. Denne sesongmessige opptredenen framgår tydelig av figuren nedenfor. Den viser sesongfordelingen av antall observasjoner av nøttekråke i Buskerud registrert på Artsobservasjoner per oktober 2010.

Sesongfordeling av nøttekråke-observasjoner på AO.

Bestand: Det hekker trolig bare 20-50 par i Buskerud. Reiret legges høyt i et bartre, og i likhet med flere andre kråkefugler, starter hekkingen tidlig allerede i mars-april. Kullstørrelse og hekkesuksess avhenger av frøsettingen og en god hamstringshøst i forkant. Det er sjelden å se mer enn 5-6 ind sammen. Men noen ganger om høsten kan det observeres antydninger til trekkbevegelser, bl.a. 10-15 ind som hamstret hasselnøtter ved Lierbyen (Lier) høsten 1975 (T.Gunnarsen), ca. 10 ind i Grøstadmarka (Lier) 10.9.2006 (R.E.Andersen) og 15+ ind som trakk forbi Fiskumvannet (Øvre Eiker) 13.9.2007 (T.Holtskog). Den desidert største flokken noensinne på hele 43 ind, ble observert på Gomnes (Hole) 27.6.1996 (V.Bunes).

Nøttekråke i Øvre Eiker. Foto: Tommy Solberg.

Sibirnøttekråke: Den østlige underarten sibirnøttekråke forekommer enkelte år under invasjoner om høsten. Slike invasjoner er trolig utløst av næringsmangel i hekkeområdene. Følgende funn av denne underarten er registrert og godkjent av LRSK:

- Flere ind i Ål 2.10.-17.11.1971 (J.Dalseide m.fl.)
- Stor invasjon høsten 1995. De første individene dukket opp i Hokksund medio august. Enkeltindivider og småflokker på opptil 10-20 ind ble sett mange steder i fylket utover i september-oktober (inkludert i gule prikker på kartet). Maks ca. 30 ind Øyno, Strandafjorden (Ål) 15.9.1995 (B.Breiehagen). Enkeltindivider ble også sett videre utover vinteren, minst til ut i januar 1996.
- 1 ind Sjøstad, Lier 17.1.1998 (S.Stueflotten).

Kaie *Corvus monedula*

Kaia har en vid paleraktisk utbredelse. Arten hekker i hele Europa fra det sørlige Fennoskandia i nord til Nord-Afrika i sør, og videre østover helt til Himalaya og Vest-Sibir. De skandinaviske kaiene tilhører i hovedsak nominatunderarten *monedula*. Fra Finland og videre østover hekker den noe bleikere russekaia *soemmerringii*, og i Vest-Europa og Nord-Afrika den mørkere *spermologus*. I Norge har kaia sin hovedutbredelse i jordbruksområdene på Østlandet, i Rogaland og de indre delene av Trondheimsfjorden. Den norske bestanden er anslått til 1 000 – 10 000 par.

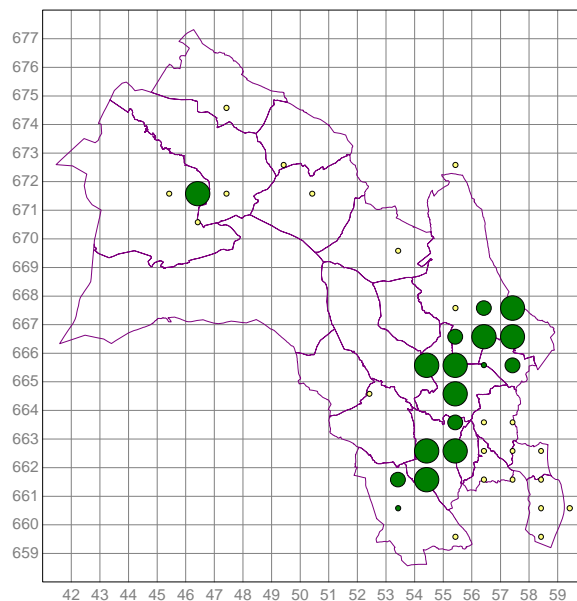
Forekomst i Buskerud

Status: Spredt hekkefugl i et begrenset område i de store kornbygdene i nedre deler av fylket. Kaia i Norge oppholder seg i stor grad i de samme områdene både sommer og vinter, så også i Buskerud, men det er stor forskjell på antall individer sommer og vinter i vårt fylke. Dette skyldes at det foregår regionale forflytninger med konsentrasjoner i større flokker vinterstid.

Kaie. Foto: Kendt Myrmo.

Kaie

Oppdatert utbredelseskart for kaie. Prikkestørrelse iht. hekketekoder i Atlas-prosjektet. Små gule prikker viser ruter med observasjoner utenfor hekketida.

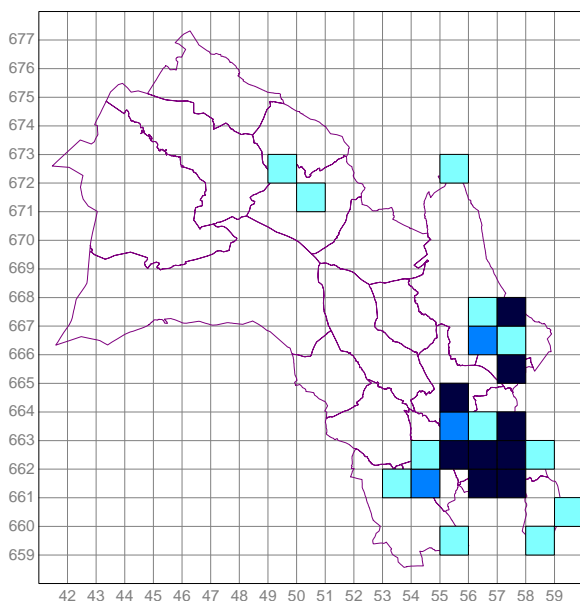
Bestand: Kaia er en utpreget sosial fugl som ofte hekker i kolonier der den finner egnede reirplasser i kulturlandskapet. Sammenlignet med skjære og kråke, krever kaia relativt store arealer med åpen mark for å trives. Kaia er dessuten den eneste av kråkefuglene som er huleruger. Reiret plasseres i hule trær, i fuglekasser, skorsteinspiper og andre hulrom i bygninger eller i bergvegger. Det hekker trolig 50 – 100 par i Buskerud.

Et avvikende hekkefunn ble gjort sommeren 1983. Da hekket et kaiepar i ei pipe ved Hol sentrum (P.A.Knudsen). Dette er det eneste kjente hekkefunnet som er gjort utenom det sentrale hekkeområdet i de store jordbruksbygdene i de nedre delene av fylket. Arten synes for øvrig å ha utvidet hekkeområdet sitt og blitt vanligere flere steder i fylket på 1980- og 1990-tallet.

Vinter: Vinterutbredelsen til kaia er nokså lik artens hekkeutbredelse, men antall individer er høyere i fylket om vinteren. Utover høsten begynner kaiene å samle seg i småflokker som streifer rundt på næringsjakt i kulturlandskapet. I vinterhalvåret er det ikke uvanlig å se flokker på 100-200 ind i nedre deler av fylket, ofte i flokker sammen med kråker. Spesielt i Drammens-området samler det seg hver vinter, fra oktober til månedsskiftet mars-april, et stort antall kråker og kaier til felles overnatting sammen med kråker på to utvalgte overnatningsplasser (Gilhusodden i Lier og Gulsbogen i Drammen). Tellingene som er utført, viser at det kan være opptil 1 000-

1 500 kaier i disse flokkene. Dette er langt flere kaier enn hva som fins i den lokale hekkebestanden. Disse flokkene må derfor bestå av kaier som også kommer fra andre regioner enn Buskerud. Om dagen er kaiene og kråkene spredt over et stort område på matleting i kulturlandskapet. Hver kveld ved solnedgang flyr de inn mot den felles overnattingsplassen som ligger i et utvalgt skogholt. I grålysninga neste morgen flyr de ut igjen på ny matleting i kulturlandskapet (Stueflotten 2000).

Kaie (vinter)

Oppdatert vinterutbredelse for kaie. Mørkeblå ruter ≥ 101 ind, mellomblå ruter 20-100 ind, lyseblå ruter 1-19 ind som i VinterAtlas.

Trekk: Selv om svært mange kaier overvintrer i Drammens-området, er det også en del kaier som om vinteren trekker sørover til Danmark, Kontinentet og De britiske øyer. Derfor kan vi også i Buskerud observere et tydelig vår- og høsttrekk av kaier gjennom fylket (de fleste observasjoner blir gjort vår og høst i følge Artsobservasjoner). Om våren ankommer som regel de første kaiene i slutten av mars, og vårtrekket pågår utover i april til begynnelsen av mai. Gjennomsnittlig ankomst til Øvre Eiker er 29.3. (18 år) og til Lier 24.3. (17 år), men noen av de tidligste vårobservasjonene kan være kaier som har overvintret i området. Kaier blir også observert i Hallingdalen (Gol og Ål) hvert år i april til medio mai, men da sjelden med mer enn 20 ind i flokkene. Dette tyder på et gjennomgående vårtrekk til hekkeområder lenger nord i landet. Høsttrekket foregår primært fra medio september til ultimo oktober. 28.11.2005 ble det observert en nesten svart kaie, trolig av underarten *spermologus*, på Hals, Øvre Eiker (A.Hals).

Kornkråke *Corvus frugilegus*

Kornkråka hekker i store deler av Europa og Asia. Hovedutbredelsen i Europa strekker seg nord til Danmark og Skåne. Ellers i Fennoskandia har arten bare en flekkvis utbredelse med flere spredte lokale bestander. Kornkråka er en sosial fugl som hekker i kolonier i små, isolerte skogholt i kulturlandskapet, gjerne nær bebyggelse. I Norge hekker kornkråka bare fast ved Trondheim, i Mjøstraktene og i Rogaland. Den norske bestanden er anslått til 500 – 700 par. Et mildt vinterklima forklarer trolig hvorfor deler av bestandene i Trøndelag og Rogaland er standfugler, mens Mjøs-bestanden i hovedsak er trekkfugler som drar til Mellom-Europa om høsten og returnerer til hekkeplassene igjen i slutten av mars.

Adult kornkråke. Foto: Jens Erik Nygård.

Forekomst i Buskerud

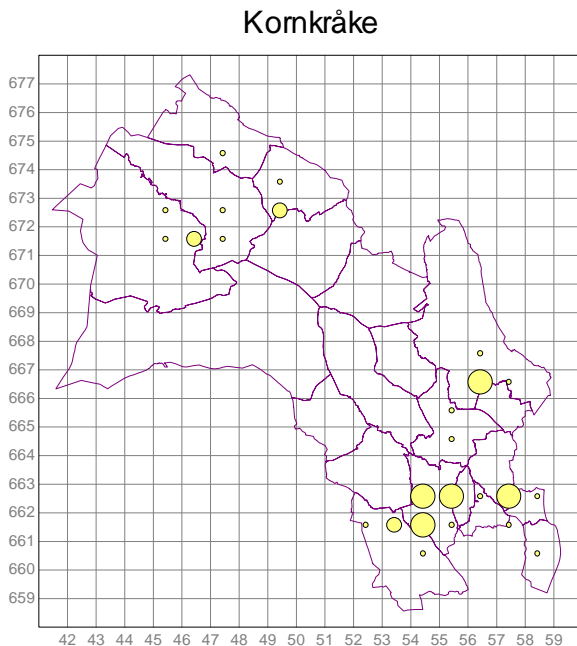
Status: I Buskerud opptrer kornkråka fåtallig i kulturlandskapet under trekket vår og høst, mer sjeldent om vinteren. Det er sjelden å se mer enn 1-6 ind sammen. De største flokkene som er observert i Buskerud, ligger på rundt 40 ind. Slike flokker blir som regel sett på høsttrekket i oktober, noe følgende oversikt viser:

- 34 ind Hokksund, Øvre Eiker 17.3.1977 (A.Hals).
- 37 ind Råen, Øvre Eiker 22.11.1977 (A.Hals).
- Ca.20 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 12.11.1978 (M.Sjøblom).
- 38 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 14.10.1995 (P.Ø.Klunderud mfl.).
- 45 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 11.10.1998 (J.L.Hals, M.Sjøblom, S.Stueflotten).
- 36 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 13.10.2003 (J.Steinsvåg).

Av ca. 50 aldersbestemte kornkråker var 2/3 adulte og 1/3 juvenile (1K/2K) fugler. I sommerhalvåret, dvs. i perioden fra ultimo mai til ultimo september, er kornkråka meget sjelden å se i Buskerud. Kun følgende observasjoner er kjent fra dette tidsrommet:

- 3+ ind Jondalen, Kongsberg august 1970 (T.O.Aamodt).
- 6 ind ved Gol, Gol 21.5.1978 (I.Johnsen, G.E.Roe).
- 1 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 2.7.1996 (J.T.Bollerud, M.Sjøblom, B.T.Bollerud).
- 2 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 6.9.2009 (E.Kristoffersen).

Som utbredelseskartet viser, forekommer kornkråka hyppigst i nedre deler av fylket, mer sporadisk i øvre Hallingdal.

Forekomst av kornkråke i Buskerud. Små prikker 1-3 observasjoner, mellomstore prikker 4-10 observasjoner og store prikker >10 observasjoner.

Trekk: Kornkråka blir hyppigst observert på vårtrekket fra medio mars til primo mai. Gjennomsnittlig ankomstdato er: 31.03. (27 år). Også i øvre deler av fylket blir kornkråker hyppigst observert på vårtrekket, men da mer sporadisk og normalt bare som enkeltindivider, maks 6 ind Gol 21.5.1978 (I.Johnsen, G.E.Roe). Sesongfordelingen av funn viser også at det foregår et visst høsttrekk gjennom fylket i oktober, og de første kornkråkene dukker da som regel opp i begynnelsen av måneden. Det er også på denne tiden at de største flokkene er blitt sett (se ovenfor).

Vinter: Noen kornkråker kan overvintre i kulturlandskapet i nedre deler av fylket, men som regel dreier det seg da bare om enkeltindivider. Det er sjelden å se >3 ind sammen om vinteren, maks 5-6 ind på Horne, Øvre Eiker 5.1.2002 (O.Temtemoen). Enkeltindivider skal også ha overvintret i øvre Hallingdal noen ganger i perioden 1968-1973 (L.O.Odden, T.Breiehagen, A.Grønndalen).

Svartkråke *Corvus corone*

Svartkråke og kråke ("gråkråke") ble tidligere regnet som to underarter av samme art, men blir nå regnet som to ulike arter. Svartkråka hekker i Sørvest-Europa nord til Sør-Jylland i Danmark, og arten er den vanlige kråka bl.a. i England. Arten observeres årlig i lite antall i Norge, oftest som enkeltindivider langs kysten. Hybrider med vanlig kråke kan forekomme en sjelden gang.

Forekomst i Buskerud

Status: Meget sjelden gjest i Buskerud. Det foreligger mange ubestemte observasjoner av "svarte kråker" i fylket, men mange av disse dreier seg nok om forvekslinger med unge kornkråker, som for uøvde observatører kan ligne mye på svartkråke. Bare observasjoner som er godkjent av LRSK er referert nedenfor. Alle godkjente og andre mulige funn av svartkråke i Buskerud er gjort om våren i perioden ultimo mars til medio mai. Ellers i Norge blir arten sett spredt gjennom det meste av året, men hyppigst vår og høst.

Godkjente funn (5/5):

- 1975 1 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker, 31.3.-3.4. (M.Sjøblom, K.Ø.Solum).
- 1994 1 ind Miletjern, Nedre Eiker, 2.4. (O.E.Bakken).
- 1995 1 ind St. Hallvard vgs. Lier, 3.5. (L.T.Poppe).
- 2008 1 ind Sudndalen, Hol, 12.5. (M.Fredriksen, I.Fredriksen, T.Hansen).
- 2010 1 ind Kongsberg sentrum, Kongsberg, 5.4. (O.Såtvedt).

Kråke *Corvus cornix*

Kråka (den vanlige "gråkråka") har en vid utbredelse over store deler av Eurasia, fra Skottland i vest, gjennom hele Nord-Europa og Middelhavsområdet, Russland og Sibir helt øst til Stillehavskysten. Kråka hekker fra de ytterste kyststrøk til langt opp i fjellbjørkeskogen, og er en av artene med størst utbredelse i Norge. Hovedforekomsten er knyttet til kulturlandskapet og områder med menneskelig virksomhet. Den norske bestanden er anslått til 200 000 – 600 000 par, og den synes å ha vært relativt stabil til svakt økende i de siste tiårene. Selv om kråka mange steder, spesielt på Vestlandet, er nokså stasjonær, forflytter store deler av innlandsbestanden seg om høsten mot områder med et gunstigere vinterklima. En stor andel trekker også ut av landet om vinteren.

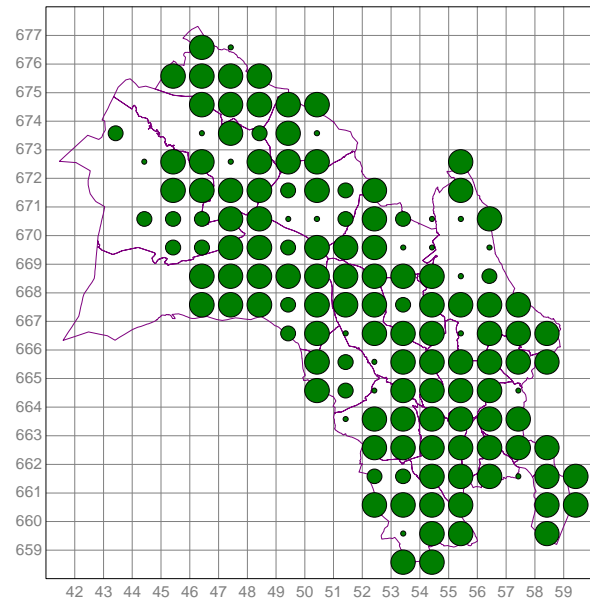
Kråke i Drammen 12.3.2005. Foto: Jens E. Nygård.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig hekkefugl i hele fylket helt opp til tregrensa. Arten er blant de vanligste fuglene i fylket, og en art som de fleste kjenner og har et forhold til. Som mange andre kråkefugler, er den allsidig og tilpasningsdyktig. Kråka bygger kvistreir høyt oppe i trekronene. Slike kråkereir blir ofte tatt i bruk som reirplass av både hornugle, tårnfalk, dvergfalk og lercefalk. Parene er stedtro og holder seg til revirene sine i år etter år. I hekketida er parene solitære, men høst og vinter kan kråkene samle seg i store flokker som søker næring sammen og overnatter sammen.

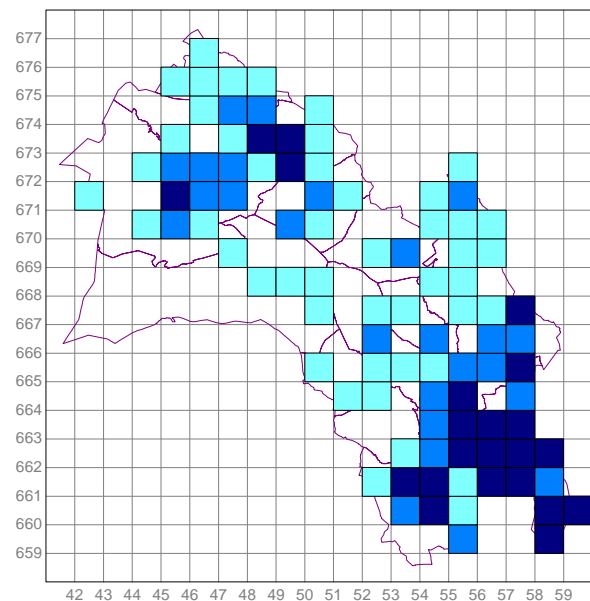
Bestand: Med en gjennomsnittlig bestandstetthet på 1-3 par/km² og et tilgjengelig areal under tregrensa på ca. 9 000 km² i Buskerud, tilsier dette en hekkebestand på 10 000-20 000 par. Som ellers i landet, antas kråkebestanden i fylket å ha vært stabil til svakt økende i seinere tiår.

Kråke

Oppdatert utbredelseskart for kråke. Prikkstørrelse iht. hekketider i Atlas-prosjektet.

Kråke (vinter)

Oppdatert vinterutbredelse for kråke. Mørkeblå ruter ≥ 51 ind, mellomblå ruter 10-50 ind, lyseblå ruter 1-9 ind som i VinterAtlas.

Vinter. Vinterutbredelsen til kråka samsvarer i stor grad med hekkeutbredelsen, men arten har en tynnere bestand i indre deler av fylket som følge av at mange fugler trekker ned i lavlandet for å overvintre i et gunstigere vinterklima.

Kråke i Drammen 27.2.2006. Foto: Jens E. Nygård.

Ravn i Hol 10.10.2010. Foto: Magne O. Furuseth.

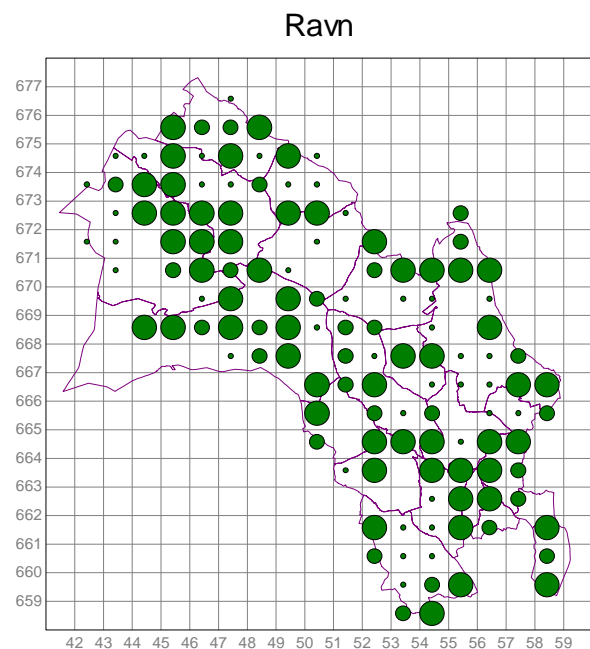
Kråka er kjent for å samle seg i store flokker til felles overnatting i vinterhalvåret. Kråkene begynner å samle seg til slike felles overnattinger i september og fortsetter med det til ut i månedsskiftet mars-april. De største ansamlingene har vi i Drammensområdet. Der samler det seg årlig ca. 2000 kråker og 1000-1500 kaier til felles overnatting i et par utvalgte skogholt på Gilhusodden i Lier alternativt på Gulskogen i Drammen. Hver kveld ved solnedgang, trekker det store flokker med kråker inn mot disse overnatningsplassene. Der overnatter de i tette flokker i trekronene før de flyr ut igjen i grålysninga neste morgen (Stueflotten 2000). Om dagen sprer kråkene seg ut over et stort område på leting etter mat i de omkringliggende jordbruksbygdene og på søppelplasser. De kan fly opptil 20-30 km to ganger i døgnet for å komme til og fra overnatningsplassen. Det er ulike teorier om hvorfor kråkene flyr så langt for å samle seg til slike felles overnattinger. En teori går ut på at fellesovernattingene tjener som et informasjonssenter om hvor det er gode næringsmuligheter i området, en annen at dette gir kråkene bedre beskyttelse mot predatorer, for eksempel hubro. Det fins også et par andre hypoteser (Smedshaug og Arestøl 1998).

Ravn *Corvus corax*

Ravnen har en vid utbredelse og hekker på store deler av den nordlige halvkule. I Norge hekker arten over hele landet, fra de ytterste øyene på kysten og helt opp i høyfjellet. Ravnen er en utpreget klippehekker som plasserer reiret på hyller i fjellsider og bratt heng. De etablerte parene regnes som relativt stasjonære og oppholder seg i territoriet sitt hele året. Yngre fugler streifer mer omkring i et større område. Den norske bestanden er anslått til 20 000 – 50 000 par, og den har vist en positiv økning i de siste tiåra (Husby & Stueflotten 2009).

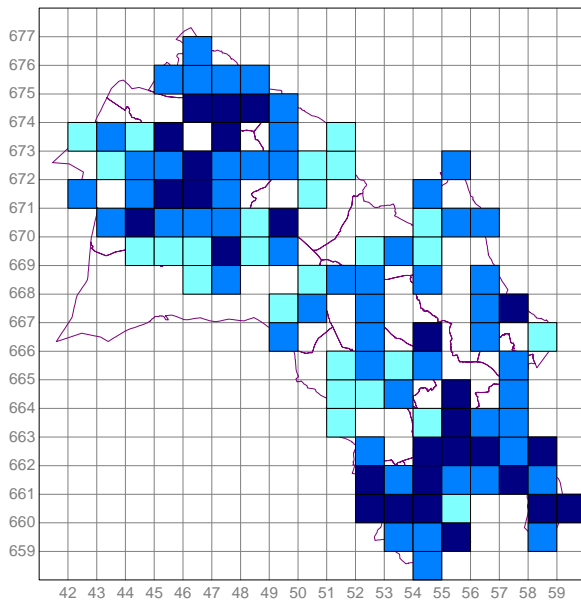
Forekomst i Buskerud

Status: Ravnen er en vanlig hekkefugl i hele fylket fra lavlandet langs kysten og helt opp i høyfjellet. Som hekkefugl er ravnen en mer utpreget villmarksfugl i større grad enn andre kråkefugler som skjære og kråke. Arten er dessuten blant våre tidligste hekkefugler med egglegging allerede i mars og med flygedyktige unger i juni. Utover sommeren er det vanlig å se ravn som streifer rundt i territoriet sitt i små familiegrupper. Ravnen er en viktig reirbygger for flere rovfugler, ikke minst er jaktfalken mer eller mindre avhengig av ravnereir for å kunne hekke. Typisk bestandstetthet i Norge ligger trolig på 5-10 par/100 km², noe som skulle tilsa 500 – 1000 hekkende par i Buskerud.

Oppdatert utbredelseskart for ravn. Prikkestørrelse iht. hekketkoder i Atlas-prosjektet.

Ravn (vinter)

Oppdatert vinterutbredelse for ravn. Mørkeblå ruter ≥7 ind, mellomblå ruter 2-6 ind, lyseblå ruter 1 ind som i VinterAtlas.

Vinter. Vinterutbredelsen til raven samsvarer i stor grad med hekkeutbredelsen, noe som bekrefter artens stasjonære opptreden. Høst og vinter kan åtsler og søppelplasser tiltrekke seg store flokker med ravn. Flokker på opptil 20-50 ind er ikke uvanlig i vinterhalvåret. På samme måte som hos kråker og kaier, kan også raven i noen områder samle seg i store flokker til felles overnatting i utvalgte skogholt. I Kongsberg kommune har det enkelte vintrer i perioden 1998-2006 blitt sett opptil 200-400 individer som samlet seg til en slik felles overnatting i en furuskog ved Lauar. Andre vintrer har det bare vært 40-50 ravner i disse flokkene (Såtvedt 2009). Dette er trolig ravn som om dagen søker næring på søppelfyllingen på Gomsrud og ved Notodden. Slike store fellesovernattinger hos ravn er lite kjent i Norge ellers. Vi har et par andre observasjoner fra Buskerud som kan indikere at lignende samlinger periodevis også kan forekomme andre steder i fylket, f.eks. ble det sett 200-250 ind ved Røskestadvatnet, Hurum 6.3.2007 (O.M.Bjurstedt). R.E.Andersen nevner også at han en kveld medio desember (år ikke angitt) observerte 200-250 ravn i en flokk ved innkjøringa til Oslofjordstunnelen på Hurum.

Andre store flokker (>50 ind) observert i vinterhalvåret:

- 70 ind Øvre Eiker i mars 1968 (A.Nævra).
- 120+ ind Krøderen S, Krødsherad 4.1.1998 (J.L.Hals, T.Jensen).
- 57+ ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 10.11.2001 (J.T.Bollerud).
- ca. 65 ind Hals, Øvre Eiker 19.10.2002 (A.Hals).
- 100 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 16.2.2003 (E.Andersen).
- 80-90 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 4.10.2003 (E.Mikalsen).
- 50 ind på trekk Klokkarstua, Hurum 9.9.2007 (E.Gates).
- 60 ind Gulliksrud, Skoger, Drammen 18.8.2009 (G.Gundersen).

Referanser

- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552s.
- Haftorn, S. 1971. Norges fugler. 862 sider.
- Nygård, J.E. 2006. Kaie & Kråke i: Svorkmo-Lundberg m.fl. (red.) Norsk VinterfuglAtlas. Norsk Ornitologisk Forening. Trondheim. s. 372-379.
- Smedshaug, Ch.A. og Arestøl, E. 1998. Fellesovernatting hos kråkefugler. I: Sandvik, J. (red.): Kråkefuglene – en del av naturens mangfold, NOF, Klæbu. s.23.
- Stueflotten, S. 2000. Kveldstrekk og felles overnatningsplass for kråker. Buskskvetten 16(2): s.28-36.
- Stueflotten, S. (red.) 2009. Fuglelivet i Øvre Eiker. NOF Øvre Eiker lokallag, Vestfossen, 232s.
- Svorkmo-Lundberg, T., Bakken, V., Helberg, M., Mork, K., Røer, J.E. & Sæbø, S. (red.) 2006. Norsk VinterfuglAtlas. NOF, Trondheim, 496s.
- Såtvedt, O. 2009. Fugler i Kongsberg. Langs Lågen, Kongsberg. 190s.